

jédli, ako bi jih Slovan sam z nekimi gerdimi napákami podpiral ne bil. Kakor se ima človek naj bolj sovražnika bati, ki se je v njegovih lastnih persih zaplodil; tako kvári národ naj bolj to, kar je med njim napénega ali protivnega zrastle . . . Latinec je imel pregovor: *concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur* t. j. po slogi rastejo majhne stvari, jal in zlob vse pokvari, ali bolj kratko pa jederčasto: Sloga jači, nesklad (nesloga) tlači . . . Nahaja se sicer nesloga povsod; ali tako pogosto, ko pri Slovanih, se malokje pojavljuje, toliko nesreč, kot med Slovani, je rédkokje rodila. Ozrimo se na séver ali na jug, tukaj in tam bomo vidili, kakó rojak rojaka tlači, kako se brat z bratom bojuje . . . In kar je bilo nékdaj, je tudi dandanašnji takó, da bi človek rekel, da je Slovanu razpértija prirojena itd. (str. 78)!*

Glasnik Slovénski l. 1859 zv. IV: „Zagreb“. Spisal F. B. — „Malo se šteje mest, da jih svet tako pičlo in poveršno pozná, kakor Zagreb. Skor vsako je našlo prijateljev, ki so ga hvalili in povzdigovali, pogosto čez mero; skor vsako je našlo tudi neprijateljev, katerim se iz posebnih vzrokov to ali uno ni dopadalo, bodi si še tako lepo in hvale vredno; le o Zagrebu se je še celo malo pisalo, in vendar je Zagreb glavno mesto hervaške in slavonske zemlje, ter mnogim nova domačija. Zaderževala je morda marsikoga misel: kaj bi pisaril, saj se vse prenareja, vse se še le razvija; ob času važnega prehoda pa je težko pisati o kaki reči. To je res; pa vendar sem se namenil, nekaj o Zagrebu povedati, da se Slovenci, ki ga še niso vidili, vsaj nekoliko soznanijo z mestom, ki je avstrijskemu jugoslavenstvu središče, pa, kakor se mi zdi, le v

tem, da mu je skor vsaka veja posodila nekoliko odrastlik, ktere so pa toliko celo zdravo deblo, kolikor posamezne kerpe cela lepa obleka itd. (str. 116—147)*.

Letopis Matice Slovenske l. 1870: „O naj stareji slovenski zgodovini“. Spisal Franjo Bradaška. I. Slovenci se pokazujejo v sedanji Sloveniji. a. Kedaj so se Slovenci pokazali v zgodovini. b. Zakaj so se Slovenci začeli gibati in širiti? c. Narodnost starih Noričanov, Panoncev itd. d. Prva doba slovenske zgodovine. — II. Sosedji Slovencev. a. Obri (Avari). b. Nemci (Bavarci). c. Longobardi. d. Grki. Razmere med njimi in Slovenci (str. 260—292).

Kakor drugi učitelji Slovenci na Hrvaškem — jel je tudi Bradaška pisati knjige bratom Hrvatom, na pr.: „Srvanjivajući zemljepis za više razrede srednjih učionah“. Napisao Franjo Bradaška, profesor na velikoj gimnaziji u Zagrebu 1867. — „Na blizo 32 polah nam predstavlja ta knjiga ves svet, kolikor mogoče na kratko, a vendar tako obširno, da čitatelj ne pogrša ničesa, kar mu treba, da more reči: zdaj poznam svet. Voditelj učenemu našemu pisatelju, kterege ponosno svojega rojaka zovemo, pravijo Novice l. 1868 str. 126, bil je posebno občećenjeni W. Pützov primerjajoči zemljepis; ali mnogo bilo je treba predelati, da je knjiga pravična vsaki zemlji, to je, da preobširno ne popisuje ene, a ne krči druge zemlje . . . Profesor Bradaška je sam čutil težavo, toliko gradiva nadvladati v malo polah; al rešil je svojo nalogo mojstersko in tako svetu podal knjigo, ki ni le primerna šolski rabi, temuč tudi vsa pripravna za berilo domače vsacemu, kdor hoče poznati svet“. — Kar je še poleg tega spisal Hrvatom, pové naj knjiga Hrvatska!

Književnost.

Decem *Tantum ergo* ad IV. voces inaequales composuit P. Angelicus Hribar o. s. Fr. Labaci 1891. Sumptibus et typis R. Milic.

Ker so te skladbe melodijozne in lahke, priporočamo jih osobito našim cerkvenim zborom po deželi.

Missa „in honorem S. Josephi“ ad IV. voces

inaequales cum organo auctore P. Angelico Hribar o. s. Fr. in memoriam jubilei XXV annorum sacerdot. Labaci 1892. Sumptibus et literis Rudolphi Milic. — Cena 50 kr.

Po dolgem presledku nas je razveselil občepriljubljeni skladatelj s kaj lepim delom. Podal nam je „mašo“, ki priča o temeljitih študijah in velikem napredku skladateljevem. Spisana je v lepem cerkvenem slogu, prijetno menjaje homofonijo s polifonijo, a kljub umetnim emitacijam ni težka. Sploh se odlikuje skladatelj pri svojih skladbah s tem, da poleg lepe

harmonizacije ne zanemarja melodije; zato se pa v nas kaj rade pojó.

Dovoljujem si omenjati, kaj piše naš mojster „Nedved“ o tej „maši“: „Die Messe ist eine modern angelegte Composition, nicht schwer und am würdigen Ausdruck und Ernst durchaus festhaltend“. — Te besede merodajnega umetnika oprostite nas vsake daljne razprave. Da bi nas skladatelj še večkrat razveselil s kakim delom! (Kdor kupi pet iztisov vkup, kar je vsekakor potrebno, ker posamezni glasovi niso posebe natisnjeni, dobi jih nekoliko ceneje.) Jos. Maier.

Listek.

Listi slovenskega pesimista.

XIV.

Gospod urednik! Težko, težko sem prestopil s svojimi „listi“ usodno število trinajst. Saj še ljudstvo misli, da izmed družbe trinajsterih, jeden umrje tisto leto. Preiskaval ne bom, koliko je resnice v tem, ker bi naposled najbrže ne dosegel ničesar. Danes imajo svojo moč tudi sofizmi, s temi pa senecem boriti: 1. ker nisem „akademično“ izobražen, 2. ker nimam časa.

Oni filozof, ki je učil, da se ekstremi dotikajo, pač ni bil prazne glave. Saj se v poslednji dobi tako ponasamo z načelnostjo. Vse, vse je načelno, in nekateri mislijo — menda v svoji veliki načelnosti, — da je načelna celo nenačelnost; zato je marsikaj narobe.

Nedavno so nas v Ljubljani naslikali, namreč slovenske učitelje, na zid kot pravcatega črnega peklenščka, kateremu moli iz vseh rogov in rožičkov Schopenhauerjev pesimizem, Kantovi brezbožni „Vernunftstritterji“, Herbartova npravnost zaradi lepšega, in kaj vem še kakšne nemiške modroslovske posebnosti. Mi sploh nismo drugo kot z vsemi modernimi zmotami nadičena opora narodno-napredni stranki, in še mnogo drugega, kar pa ni, da bi tukaj ponavljali, ker naš namen je vse drugo kot — razdirati. Na nekem shodu se je celo trdilo, da hodi občevanje med duhovščino in novodobnim učiteljstvom le »actus prudentiae«.

In narod vse to izve, vse to se mu nariše v najživejših barvah, in z gnjevom se obrne od svojega učitelja, modernega — brezverca.

Gospod urednik! Tukaj srce krvavi, to je prehuo. Tega nismo zaslužili. O izjemah ne moremo govoriti; trdimo pa lahko, da je masa slovenskega učiteljstva eminentno katoliškega mišljenja.

Mi smo sinovi slovenskega naroda, naroda trpina, ki je bolj kakor marsikateri naših mogočnih sosedov prelival kri za sveto vero; mi smo sinovi onega naroda, ki si je lahko in z vso pravico nadel priimek »antimurale christianitatis«. Kdor se tega ne zaveda, ne zaveda se v pravem zmislu svoje narodnosti.

Očitajo nam, da smo vzgojeni po protikatoliških načelih. Tega danes ne bomo razmotrivali; da pa kdo sovraži otroke svojega nasprotnika za to, ker jim je nasprotnik oče, dvomi, da se to strinja s pravo načelnostjo. Vi g. urednik veste, kako radi smo listkarji subjektivni, in vendar jaz trdim, da se sovraštvo do otrok zastran očeta ne more zmašiti v nobeno rubriko načelnosti.

Tako je tudi z nami, ki smo vzgojeni (če smo res!) po Herbart-Lindnerjevih načelih.

Mnogo je danes učiteljev po Slovenskem, tudi pisec teh vrstic je med njimi, katerim je bil svoje dni na pripravniški ravnatelj in učitelj v vzgojeslovji v didaktiki častljiv starček duhovnik, ki niti ni dovolil, da bi gojenci čitali kakšno drugo razpravo iz dušeslovja ali občne pedagogike kakor njegova predavanja. Vendar smo i mi učenci brezverske šole, a tega ni kriv ravnatelj niti mi sami.

Nesrečna politika nas razdvaja, spodkopava veljavo na obeh straneh. Žalibog, da se danes vse meri na političnem mišljenju, vse, vse, in vsled ljube mode tudi načelnost.

Stalna, iskrena bodi ljubezen do domovine. Tako ljubezen gojimo v mladih srcih, tako ljubezen budimo med narodom, tako ljubezen kažimo v dejanjih, naj se politika obrača kakor hoče po vetru.

Kar vidim, da narodu škoduje, odvrčam in zatiram, kar pa mislim, da koristi, gojim in priporočam, pridi makar od iste, mojemu mnenju nasprotne politične stranke. Absolutno dobro je samo jedno, kakor je tudi resnica samo jedna.

Povsod treba uvažati »pro« in »contra« razloge, in le kdor tako ravna, boči resnico od sofizmov.

Kam torej se obrni slovenski učitelj, h kateri stranki?

Danes se trdi kar na vse pretege, da smo preučeni, naše misli hite preveč za višjo izobrazbo; jutri že drugi dokazuje in se zaganja v nas, češ: nedostaja Vam temeljitosti, od vsakega predmeta veste nekaj, od vsega skupaj nič.